

της Μπιλιούρη Αργυρής
MSc Διδακτική Λογοτεχνίας
Εκπαιδευτικός

Υπάρχουν πολλές προτάσεις στα σχολικά εγχειρίδια για την αξιοποίηση της δραματοποίησης στη σχολική πράξη γιατί είναι ένα δυναμικό εργαλείο το οποίο μπορεί ποικιλότροπα να προσφέρει στην διδακτική διαδικασία και να συμβάλλει στην πρόσκτηση γνώσης, δεξιοτήτων ακόμα και διαμόρφωση στάσεων μέσα από τον παιχνιδώδη τρόπο που διεξάγεται.

Δραματοποίηση σημαίνει η μεταγραφή ενός οποιουδήποτε αφηγηματικού κειμένου (ποιήματος, ιστορίας, παραμυθιού, μύθου, λογοτεχνικού κειμένου, ιστορικού γεγονότος, μιας δημοσιογραφικής είδησης) σε δραματικό κείμενο με τελικό στόχο την θεατρική του μορφοποίηση.

Έχει δύο στάδια ανάπτυξης: Το στάδιο της μετεγγραφής και το στάδιο της εφαρμογής

Α' στάδιο: Οι μαθητές αναλαμβάνουν να μετατρέψουν το επιλεγμένο κείμενο σε δραματικό. Για να επιτευχθεί αυτό το εγχείρημα πρέπει να αφομοιώσουν το κείμενο, να ενεργοποιήσουν τη φαντασία τους, να εμπλακούν σε καταστάσεις, να δημιουργήσουν διάλογους, να βρουν τους ήρωες τις ιστορίας και να σκιαγραφήσουν το χαρακτήρα τους, να επινοήσουν νέα πρόσωπα, που βοηθούν στη ροή της ιστορίας, να αναπτύξουν δράση και πλοκή. Αυτή η εργασία μπορεί να γίνει με την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού, σαν προσωπική εργασία των μαθητών ή σαν ομαδική εργασία μέσα στην τάξη.

Μέσα από αυτή τη διαδικασία καλλιεργείται η γλώσσα, αναδεικνύεται ο πλούτος της, συνειδητοποιείται η δύναμη των λέξεων, που, φαινομενικά μονοσήμαντες, αποδεικνύονται πολυσήμαντες. Κατανοείται η δομή του λόγου και η χρησιμότητά του στην επικοινωνία. Ο μαθητής καλείται να δραστηριοποιήσει τη φαντασία του, να μεταφερθεί στο χωροχρόνο του κειμένου, να ενσαρκώσει τους ήρωες και να επινοήσει τους διάλογους που πιθανόν ειπώθηκαν. Δραματοποιώντας, για παράδειγμα, τη σκηνή της συνάντησης όλων των στρατηγών πριν τη μάχη των Θερμοπυλών πρέπει να γνωρίζουν όχι μόνο τα γεγονότα αλλά και τους χαρακτήρες των προσώπων, τη δομή της κοινωνίας που ζούσαν οι ήρωες, ώστε να αναπτύξουν τη κατάλληλη επιχειρηματολογία και να υποστηρίξουν τις θέσεις του. Η σφαιρική εικόνα που διαμορφώνουν για το γεγονός, ξεπερνά την απλή περιγραφή και απομνημόνευση ενός κειμένου. Η κατάκτηση της γνώσης προκύπτει με εύσχημο τρόπο, παιδαγωγικά πρωτότυπο, αισθητικά ανεπτυγμένο και διανοητικά σύνθετο.

Βέβαια πρέπει να έχει διαμορφωθεί σχέση εμπιστοσύνης ανάμεσα στο μαθητή και τον εκπαιδευτικό και κλίμα αποδοχής στην ομάδα ώστε να βρει διέξοδο ο συναισθηματικός κόσμος του παιδιού. Η δραματοποίηση, πέρα από περιορισμούς, μπορεί να γίνει χώρος όπου προσωπικοί προβληματισμοί, οικογενειακές και διαπροσωπικές συγκρούσεις

εκφράζονται, σκέψεις εξωτερικεύονται, ιδέες μεταλλάσσονται και ο συναισθηματικός κόσμος του μαθητή απελευθερώνεται. Η εκφραστικότητα των μαθητών καλλιεργείται και ο τρόπος σκέψης διευρύνεται, φαντασιώσεις, φοβίες και αναστολές αμβλύνονται.

Β' στάδιο: Η φάση της εφαρμογής είναι προαιρετική. Εδώ αξιοποιείται άλλος χώρος της έκφρασης. Η δραματική παρουσίαση του κειμένου, η παράσταση. Αυτή η δραστηριότητα καλλιεργεί ιδιαίτερα όχι μόνο τον ψυχικό κόσμο αλλά και την σωματική έκφραση του μαθητή. Οι μαθητές καλούνται, στο πλαίσιο των δυνατοτήτων τους, να επιλέξουν και να αποδώσουν ρόλους, να εκφράσουν τη δράση μετέχοντας στην δραματοποιημένη υπόθεση σαν συντελεστές μιας θεατρικής παράστασης. Αναλαμβάνουν να διεκπεραιώσουν κι άλλες θεατρικές ανάγκες. Προτείνουν και προετοιμάζουν κοστούμια, δημιουργούν σκηνικά, αποφασίζουν για τη μουσική επένδυση. Σε όποιο βαθμό κι αν γίνονται αυτά συμβάλλουν στην ανάπτυξη του αισθητηρίου της θεατρικότητας. Όταν οι μαθητές αποκτήσουν εμπειρία μπορούν να δραματοποιήσουν από μια απλή σκηνή της καθημερινής ζωής μέχρι μια φανταστική, σύνθετη, συμβολική έμπνευσή τους.

Η παρουσίαση του διασκευασμένου κειμένου μπορεί να παρουσιαστεί σε κοινό σε πολιτιστική εκδήλωση του σχολείου αλλά δεν είναι αυτός ο αυτοσκοπός της δραματοποίησης. Ο πρωταγωνιστικός ρόλος της δραματοποίησης είναι ο παιδαγωγικός, ο οποίος ολοκληρώνεται μέσα στην τάξη με παραγωγό και αποδέκτη τους μαθητές. Η προσφορά της στο γνωστικό, το συναισθηματικό και το ψυχοκινητικό τομέα είναι μοναδική. Η δραματοποίηση είναι ένα δυναμικό μέσο εποπτικής διδασκαλίας που διαθέτει τις αρετές του θεατρικού παιχνιδιού (τον αυθορμητισμό και τον παιγνιώδη χαρακτήρα του), προκαλεί την δημιουργική έμπνευση και τη φαντασία, αξιοποιεί τη δυναμική αλληλεξάρτηση των ρόλων και των γεγονότων που λαμβάνουν μέρος και τους θεατρικούς κώδικες (σκηνή, κοστούμια, δραματικότητα), που εμπλέκονται, εμπλουτίζει τις μεθόδους διδασκαλίας και αναδεικνύει τη δραματοποίηση σε παιδαγωγική μέθοδο με επιτυχή αποτελέσματα στην καλλιέργεια της γλώσσας, στην συνεργασία και επικοινωνία των μαθητών, στην ανάπτυξη της κριτικής και δημιουργικής σκέψης, στην αυτοαξιολόγηση, στην κοινωνικοποίηση και συμμετοχικότητα, στην καλλιέργεια του θεατρικού κριτηρίου και στην απόκτηση θεατρικής παιδείας.

Η δυνατότητα υλοποίησης δραματοποίησης ενός κειμένου μέσα στην τάξη αποδεικνύεται από μια προσπάθεια που έγινε από μαθητές Β' τάξη για τη διασκευή σε θεατρικό κείμενο μιας χριστουγεννιάτικης ρώσικης ιστορίας, της "Μπάμπουσκα".

Έγινε ανάγνωση του παραμυθιού. Οι μαθητές το κατανόησαν, το αφηγήθηκαν και επεσήμαναν τα βασικά του σημεία.

Το παραμύθι ήταν αφηγηματικό. Οι διάλογοι έπρεπε να επινοηθούν. Οι μαθητές κατάλαβαν τι έπρεπε να κάνουν καθώς είχαν γίνει προσπάθειες απόδοσης κειμένου σε διαλογική μορφή με αφορμή το θεατρικό παιχνίδι και άλλων διδακτικών αντικειμένων.

□ Χώρισαν την ιστορία σε σκηνές. Σε κάθε σκηνή βρήκαν τα βασικά πρόσωπα και πρότειναν κάποια που δεν υπήρχαν στην δραματοποίηση αλλά προωθούσαν την εξέλιξη της ιστορίας. Με συζήτηση πρότειναν τους διάλογους και αλληλοδιορθώνονταν μέχρι να βρουν το καταλληλότερο. Πρότειναν πως θα ξεκινάει η παρουσίαση και πως θα πέφτει η αυλαία. Η εκπαιδευτικός κατέγραφε το τελικό κείμενο.

Σε μεγάλες τάξεις η συζήτηση μπορεί να μαγνητοφωνηθεί και μια ομάδα να αναλάβει την απομαγνητοφώνηση και την καταγραφή του τελικού κειμένου. Έχει παρατηρηθεί σε ανάλογες δράσεις η μη καταγραφή των διαλόγων, οι οποίοι όμως καταγράφονται στη μνήμη των μαθητών, εμπλουτίζονται και διαμορφώνονται μέχρι την τελική παρουσίαση - αν πραγματοποιηθεί.

□ Καταγράφηκε η διασκευή του κειμένου και αποφασίστηκε να προχωρήσουν στο παίξιμό του.

□ Αφού συζητήθηκαν τα κριτήρια για την επιλογή των ηθοποιών-μαθητών, οι μαθητές επέλεξαν τους καταλληλότερους και αποδείχτηκαν πολύ ικανοί κριτές.

□ Η απομνημόνευση των ρόλων αποδείχτηκε παιχνίδι καθώς θυμούνταν τι είχαν γράψει και γιατί. Η κατανόηση του κειμένου βοηθάει τους μαθητές να αποδώσουν ρεαλιστικότερα το ρόλο.

□ Στις πρόβες οι μαθητές αναλάμβαναν πρωτοβουλίες για το "στήσιμο" των ηθοποιών, τις κινήσεις, τον τονισμό, το χρώμα της φωνής και αλληλοδιορθώνονται.

□ Μεγάλο ενδιαφέρον έδειξαν στη συζήτηση για την επιλογή των κοστούμιών και των σκηνικών αντικείμενων. Τα οποία κατέγραψαν και συγκέντρωσαν.

□ Το σκηνικό ζωγραφίστηκε σε μεγάλο μέρος από τους μαθητές της τάξης στο πλαίσιο της αισθητικής αγωγής.

□ Η μουσική επένδυση επίσης ήταν πρόταση μιας μαθήτριας.

Το θεατρικό σκετς που προέκυψε παρουσιάστηκε στην σχολική χριστουγεννιάτικη γιορτή. Αυτή η προέκταση είναι προαιρετική καθώς εμάς μας ενδιαφέρει ιδιαίτερα η διαδικασία της δραματοποίησης, η οποία ολοκληρώνεται στην τάξη.

Επαναλαμβάνοντας το εγχείρημα κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής μου εμπειρίας σε μεγάλη ή μικρή έκταση, κατέληξα στο συμπέρασμα ότι η δραματοποίηση προσφέρει αναντίρρητα στην εκπαιδευτική διαδικασία, αφού καλύπτει την ανάγκη των παιδιών για παιχνίδι και έκφραση, το οποίο πραγματοποιείται μέσα από τις θεατρικές μορφές και ταυτόχρονα με αβίαστο και ευχάριστο τρόπο επιτυγχάνεται η πρόκληση ενδιαφέροντος και ευνοϊκές συνθήκες για τη μάθηση εφόσον η δραματοποίηση ξεπερνά το γνωστικό περιεχόμενο και εμπλέκει τον ψυχοσυναισθηματικό κόσμο και αναδεικνύει την προσωπική έκφραση του μαθητή.

Σκοπός του σχολείου είναι η διαμόρφωση του μαθητή σε μια ολοκληρωμένη προσωπικότητα, ώστε να δρα με ελεύθερη βούληση στα προσωπικά του θέματα και να συμμετέχει ενεργητικά και αποτελεσματικά στα κοινωνικά προβλήματα. Αυτοί οι στόχοι ενισχύονται με τη δραματοποίηση. Άρα ο παιδαγωγικός της ρόλος είναι γνωστό πεδίο δράσης για τους εκπαιδευτικούς. Βέβαια οι εκπαιδευτικοί πρέπει να είναι σε κατάσταση αναζήτησης, να αποδέχονται το αναμενόμενο και να περιμένουν το απροσδόκητο, να είναι σε ετοιμότητα ώστε να εκπαιδεύσουν και να εκπαιδευτούν. Η συνεργασία με τους καθηγητές των ειδικοτήτων μπορεί να βοηθήσει στην ολοκλήρωση των στόχων. Επίσης, το Αναλυτικό Πρόγραμμα, στα πλαίσια της Ευέλικτης Ζώνης και της Θεατρικής Αγωγής, δίνει την δυνατότητα εφαρμογής και αξιοποίησης της δραματοποίησης.

Ο παιχνιδής χαρακτήρας της δραματοποίησης, χωρίς να στερείται κανόνων, και το ευχάριστο κλίμα που δημιουργείται στην τάξη, που δε "μυρίζει σχολείο", της δίνει μια δυναμική που θα πρέπει να εκμεταλλευτούμε στη διδακτική πράξη, της άμεσης, εποπτικής, δημιουργικής και βιωματικής γνώσης. Έχοντας υπόψη ότι η δραματοποίηση δεν μπορεί να γίνει καθημερινή δραστηριότητα της σχολικής ζωής και ότι στόχος του σχολείου δεν είναι η δημιουργία θεατρικών συγγραφέων και ηθοποιών, την εντάσσουμε ως δραστηριότητα της σχολικής ζωής ώστε να δοθεί στα παιδιά μια άλλη οπτική προσέγγισης των πραγμάτων, που μπορεί να δημιουργήσει κατάλληλο έδαφος για αναμόρφωση και ανανέωση του εγώ. Να λειτουργήσει ως πρόκληση και να αναδείξει τους τρόπους, που πρέπει να σκέφτεται ο μαθητής.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Άλκηστις, *Η δραματοποίηση στα παιδιά*, Ελληνικά Γράμματα
Γραμματᾶς Θ., *Θέατρο και παιδεία*, Αθήνα
G Faure-S.Lascar, *Το θεατρικό παιχνίδι*, Gutenberg
Μουδατσάκις, *Η θεωρία του δράματος στη σχολική πράξη-Το θεατρικό παιχνίδι-Η δραματοποίηση*, Καρδαμίτσα